

כלכליסט

שלחו להדפסה

גודל פונט

בארץ

הרפורמה של האוצר בהשכלה הגבוהה: המוסדות המצטיינים יקבלו יותר כסף

בלעדי ל"כלכליסט": במשרד האוצר מתכננים להקים רשות ממשלתית חדשה, שתמדיד ותדרג את איכות ההוראה והמחקר באקדמיה, כשהמוסדות המצטיינים יקבלו יותר כסף. במועצה להשכלה גבוהה זועמים: "ההצעה לא רצינית ולא נכונה"

שאל אמסטרדםסקי

06:56, 07.08.08

לאחר שבמשרד האוצר התייאשו מהסיכוי לאשר את המלצות דו"ח שוחט בממשלה, בין היתר בשל התנגדותה של שרת החינוך יולי תמיר, מתכננים עכשיו במשרד רפורמה מקיפה באופן תקצוב מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל.

ל"כלכליסט" נודע שבמסגרת חוק ההסדרים מבקש משרד האוצר להקים רשות ממשלתית למדידה, להערכה ולדירוג של איכות ההוראה והמחקר במערכת ההשכלה הגבוהה. הרשות, שתהיה כפופה למשרד החינוך, תעסוק ב"ביצוע הערכה תקופתית שוטפת של מערכת ההשכלה הגבוהה לשם בדיקת מידת העמידה בסטנדרטים הנקבעים על ידי המועצה להשכלה גבוהה, וסטנדרטים המקובלים בעולם, בתחומי ההוראה והמחקר, ובדירוג המוסדות והחוגים במערכת ההשכלה הגבוהה". הערכה זו תבצע בידי מומחים בינלאומיים בלתי תלויים בתחומים הרלבנטיים.

אחד הסעיפים המרכזיים ברפורמה קובע כי לראשונה "הוועדה לתכנון ותקצוב (ות"ת) תתקצב את המוסדות בהתחשב בתוצאות המדידה, ההערכה והדירוג של כל תחום לימוד ומחקר". כיום, הות"ת מעבירה את התקציבים הממשלתיים לאוניברסיטאות ולמכללות האקדמיות על פי מודל תקצוב שפותח על ידיה, המבוסס על נתוני תפוקות (במונחי סטודנטים ומחקרים). במילים אחרות, האוצר מבקש לחולל רפורמה כוללת, שתאפשר לות"ת לתקצב באופן דיפרנציאלי את האוניברסיטאות, על פי הישגיהן האקדמיים.

גורם במערכת ההשכלה הגבוהה העריך כי לאור ניסוח הסעיף נדמה כי באוצר מצפים מהות"ת לתקצב באופן דיפרנציאלי לא רק את האוניברסיטאות עצמן, אלא גם את החוגים והמחלקות השונות. עם זאת, הצעת משרד האוצר צפויה להיתקל בקשיים אם תעלה ההצעה לדיון בוועדת הכספים. זאת מאחר שספק רב אם יו"ר הוועדה החדש, פרופ' אבישי ברורמן (עבודה), לשעבר נשיא אוניברסיטת בן-גוריון, ימהר לאשרה.

צילום: מאיר אזולאי

סטודנטים באוניברסיטה

בתוך כך נודע ל"כלכליסט" כי באוצר מתכננים להנחות את הות"ת, גם במסגרת חוק ההסדרים, להורות למוסדות ההשכלה הגבוהה ולמכללות האקדמיות שהמדינה משתתפת בתקציביהם, "לערוך את דו"חותיהם הכספיים בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים ולפרסמם מדי שנה".

דירוג אקדמי אינו מדע מדויק

באוצר מסבירים שמטרת התקצוב על ידי הות"ת על פי תוצאות הערכת האיכות היא "לעודד מצוינות" וכי "על מנת לשפר את מערכת ההשכלה הגבוהה, יש לאתר פערים בין המצוי לרצוי ולמדוד באופן תקופתי ושוטף את התפוקות בהוראה ובמחקר".

עוד אומרים באוצר: "לצד בחינת איכות ההוראה יש צורך בבחינת איכות המחקר, דבר שלא נעשה כיום. בנוסף, היחידה להערכת איכות בות"ת אינה מדרגת את מוסדות ההשכלה הגבוהה לפי הצטיינותם בתחומים השונים בהוראה, ועל כן ממצאיה אינם מציגים תמונה מספקת של איכות ההוראה".

באוצר לא מפרטים על פי אילו קריטריונים ובאיזה אופן יתבצעו הדירוג וההערכה. דירוג האיכות האקדמית של האוניברסיטאות אינו מדע מדויק. כיום, מרבית הדירוגים נותנים משקל שווה לפקולטות למדעי הרוח, החברה, הטבע, הרפואה ואחרות. כך, אוניברסיטאות המתמחות בתחום מסוים, דוגמת הטכניון או מכון ויצמן, זוכות לדירוג נמוך.

נוסף על כך, גם דירוג המסתמך על כמה ציטוטים בכתבי עת (בנוגע לאיכותם) הוא דירוג בעייתי. זאת משום שכמה מכתבי העת האקדמיים מעדיפים לפרסם מאמרים שמצטטים ממאמרים קודמים שהתפרסמו באותו כתב עת. כך יוצא שהחוקרים מתאימים את מחקריהם לכתבי העת, ולא להפך, מה שעושה את הדירוג כולו למעגלי ולבעייתי.

במשרד האוצר לא מוכנים לסמוך, ככל הנראה, על המועצה להשכלה גבוהה שתבצע את ההערכה והמדידה, ולכן מוצע "לעגן את עצמאותה ואי-תלותה של המדידה וההערכה במערכת ההשכלה הגבוהה", ולהופכה לרשות ממשלתית "באופן שיבטיח את פעילותה התקינה ואי-תלותה בדרגים השונים של מערכת ההשכלה הגבוהה". בנוסף, כדי לנתק את הרשות מכל זיקה פוליטית, מי שימנה את ראש הרשות והחברים בה יהיה גורם מחוץ למערכת הפוליטית.

שר האוצר דורש שקיפות

בשבועות האחרונים עלה נושא ההשכלה הגבוהה לכותרות, בעיקר בעניין חוסר יכולתה של הממשלה לאשר את המלצות דו"ח שוחט, שהוגשו ביולי 2007. אף שנושא התקצוב הדיפרנציאלי לאוניברסיטאות לא היה בסופו של דבר בין המלצות הוועדה, היא המליצה לאפשר מתן גמישות ניהולית רחבה למנהלי האוניברסיטאות, לשם תגמול דיפרנציאלי

לחקורים. באחרונה ח"כ שלי יחימוביץ' כי במשרד האוצר מתכננים להכפיל את שכר הלימוד בתחומים יוקרתיים, דוגמת משפטים, מינהל עסקים וחשבונאות — נושא שזכה להכחשה גורפת מצד משרד האוצר.

לאחר הניסיון לחייב את משרד האוצר לאשר את דו"ח שוחט ללא סעיף העלאת שכר הלימוד, ובכך להעביר למערכת ההשכלה הגבוהה 1.8 מיליארד שקל בתוך חמש שנים, התבטא שר האוצר רוני בר-און בחריפות במליאת הכנסת ואמר: "כולנו מסכימים שעלינו לתת הרבה כסף להשכלה הגבוהה, משום שמדובר במשאב היחיד שלנו; אבל לא ניתן את הכסף לתשלומים מופרכים למשכורות ולדברים שאינם מבוקרים". לדבריו, "הדין אינו על כסף. נצטרך לקבל מענה ישר והגון לדרישה שלנו לדעת מה קורה בתוך מערכת ההשכלה הגבוהה".

תחום ההשכלה הגבוהה בישראל והטיפול הממלכתי בו נעשה באמצעות המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג), שפועלת מכוח חוק מ-1958. הוועדה לתקצוב ותכנון (ות"ת) היא ועדת משנה של המל"ג, והיא פועלת מ-1974 כגוף בלתי תלוי בכל הנוגע לטיפול בתקציב מערכת ההשכלה הגבוהה.

"האוצר מפר את דו"ח שוחט"

במל"ג הביעו זעם לנוכח הצעת משרד האוצר. "במל"ג קיים גוף הפועל זה כמה שנים למדידה ולהערכה של תוכניות ומסלולי לימוד", נמסר מהמל"ג. "גוף זה כבר פרסם יותר מ-15 דוחות מעמיקים שבוצעו בידי ועדות בדיקה בינלאומיות לחוגים הנלמדים באוניברסיטאות ובמכללות בישראל. הצעת משרד האוצר כפי שמופיעה בחוק ההסדרים לא הובאה לעיון מל"ג או ות"ת, ומי שמכיר את המערכת לעומקה מבין את חוסר הרצינות וחוסר הנכונות של הצעה זו. לא יעלה על הדעת שהמלצות ועדת שוחט, עליהן חתום גם הממונה על התקציבים לשעבר, יופרו בידי אותו גוף עצמו". גורמים בות"ת ציינו שהצעת האוצר מנוגדת להחלטת הממשלה בעבר, להקים את ות"ת כגוף אוטונומי לנושא תקצוב האוניברסיטאות.